

Нашу школу збудували на старому польському цвинтарі. (Тан-тан-тан-таннни!!!! — пішли титри під зловісну музику.) Узагалі-то стандартний трилерний розклад: дорогу прокладають через старе індіанське кладовище й духи покійного племені до смерти лякають зайд, що хвацько роз'їжджають по сплюндрованих могилах. Ми в школі по могилах не їздили, ми бігали по них. Стометрівки й крос на три кілометри. З-поміж трави довкола цього нашого стадіону де-неде виглядали старезні кам'яні надгробки, але ж удень, на третьому уроці, воно не так і страшно. А от уночі... Мало хто тусувався на стадіоні й біля школи (*особливо* поблизу школи) затемна. Освітлювалося там усе погано, чорні вікна лякали невивченою алгеброю, геометрією та іншими макабричними речами. Наприклад, привидами.

Найчастіше їх, кажуть, бачив шкільний сторож, бо він там ночував. І навіть не так часто бачив, як чув. Чув голоси дітей у класах, чув, як відчиняються та зачиняються двері, рипить дощата підлога, пофарбована в коричневе. Правда, сторож рідко про це говорив. Його слід було спершу добре напоїти — знаменитий рецепт досягнення екстравертності. Але ж не буду я сама виставляти сторожеві *флешку*, і з компанією не буду, дався мені той сторож і ті привиди, кароче... Та саме в тому то й річ, що дався. Бо той збреше, хто

скаже, ніби не цікавиться страшними історіями, які трапляються поряд, під носом, хіба що мовчить про це, бо боїться наврочити.

Усі ці гуцульські сусіди, що *роблять* своїм ворогам (ворог — це той, хто перекопав тобі межу на свою користь чи не втруїв свого пса за лякання ТВОЇХ курей). Усі ці таємничі вагітнення школярок і зникнення немовлят. Закопування яєць по чужих городах. Пересувні хати вгорі над Микуличином — ну чисто тобі Твін Пікс — улітку є в горах хата з *перевернутим хрестом* біля дверей, взимку її там нема, але ти впевнений, що місце те саме, тільки ані сліду там від хати, ні півсліду. А потім її хтось бачить за вісім кілометрів звідти. Є спеціально виведені чортики, що приносять удачу в торгівлі на базарі (от у Петращучки точно такий є, бо як би інакше вона собі вже другу хату поклала?!) — чортика потрібного розміру можна виносити в себе за пазухою, якщо довго й правильно плекати там куряче яйце...

Так чи інакше, простолюди штибу мене хавав містику, аж за вухами лящало. Куди там кримінальним хронікам, оглядам ДТП та іншим улюбленим розважальним телепрограмам нашого щирого народу, коли тут таке робиться?

Так чи інакше, історії про привидів ставали громадською власністю. Хтось же пив із нашим сторожем бутилку, правильно? І хтось те все переповідав.

Найпростіша, найменш страшна й найбільш кінематографічна — це історія про змію з крилами. Сторож

бачив, як вона пливла коридором від бібліотеки, десь на рівні голови учня середніх класів, а потім здала трохи вбік і вгору й заховалася за циферблат великого білого годинника, за яким у нас відмірювали перерви й уроки. Мені потім трохи страшно було дивитися на той годинник. Особливо попід вечір після чергування (таке зі мною рідко траплялося, коли не вдавалося розвести когось іншого помити за мене підлогу й полити вазонки).

Страшнішою історією була та, в якій йшлося про повільний лет у тому ж напрямку *Ганни Миколаївни*, актуальної вчительки світової літератури. Принаймні сторож ідентифікував цю туманну субстанцію, що пливла десь за пів метра над землею, як Ганну Миколаївну. Він покликав її: «Ганно Миколаївно, а ви що тут так пізно робите?». А вона тільки глянула в його бік чорними дірками, замість очей, і зникла в «апендициті» — якраз тому відгалуженні коридору, над яким висів зміїний годинник.

Ну й третю історію я вже чула безпосередньо з уст очевидиці. І не тільки я одна її чула, а весь наш В-клас, збрехати не дадуть.

— Ви чули, що сталося?! — верещав хтось із однокласників зранку.

— Що вже є?

— Бібліотекарка Марія Іванівна бачила Тадея Федорича!

Воно би все нічого, та от тільки Тадей Федорович уже три роки як помер. Дуже добрий був фізик, гарно

знав свій предмет. А дітей, що зривали уроки, бив струмом у себе в каптьорці.

Варіантів із подробицями романтичної зустрічі бібліотекарки й педагога ходило безліч. Хтось казав, що він за нею гнався. Хтось стверджував, що покійний фізик напророчив через неї нашій школі розбрат і падіння. Хтось шепотів, що Тадей назвав Марії Іванівні імена вчителів, у яких тут *не все чисто*... Правда прийшла до нас сама. Її повіла особисто Марія Іванівна, котра мала здатність і бажання універсально заміняти будь-кого з відсутніх учителів із будь-якого предмета. Діти в неї на уроках були як вкопані: слухали її історії про білих котів, що не давали їй перейти дорогу до дому (в гуцульській традиції нечистий часто приймає вигляд не чорного, а саме білого кота), роззявляли роти й нишкнули, коли бібліотекарка *по секрету* повідала нам подробиці інтимного життя улюблених і ненависних учителів. Коротше, Марія Іванівна була прикольною гуцульською тьолкою, молодю, золотозубою, демократичною і з Кореї, так звалася частина нашого міста за рікою — міцний осередок традиційного господарства, рогулів і фольклору.

— Маріє Іванівно, а розкажіть... — занила котрась із дівчат-хорошисток.

— Шо вам, діти, розказати? — не сильно в Марії Іванівні виходило грати мармуліка, як казав мій тато. Нібито вона забула, що останніх три дні всі тільки й розпитували її про Тадея Федоровича; нібито ми не знали,

що історію свою вона вже вивчила напам'ять. Але ж нас ці стандарти не влаштовували. Нас цікавило все. Від «А як заблизько він стояв?» до «І що ви при цьому відчували?».

Марія Іванівна трохи покректала, повіднікувалася для порядности, нагадала напровсяк, що нам же тут треба *самостійно робити вправи*, а відтак здалася.

— Йой, діти, ну шо я можу сказати? Та ніц не було.

— Та як не було, Маріє Іванівно — таж ви бачили Тадея Федоровича!

— Ну та бачила.

— Ну?!

— Ну та шо «Ну?!».

— РОЗКАЗУЙТЕ!!!

— Діти. Та ви ж знаєте, шо Марія Іванівна не п'є, не куре, не мішее... Знаєте?

— Ну та знаємо, Маріє Іванівно.

— Ну то я собі не могла таке придумати, розумієте?

— Ну та так.

— Та бігме-боже, діти!

— Ну-ну, і як всьо було?

— Та шо, як було... Сиджу я собі після уроків у бібліотеці, заповнюю формуляри на ваші підручники на слідуций рік. Піднімаю голову — стоїть Тадей Федорович.

— Її! — дівчата. Ніби вони це ніколи не чули.

— І шо він? — я.

— Та він нічо. Мовчить і дивиться. Як живий.

— Шо, не білий?

— Та не, не білий. Нормальний. У светрі, у костюмі. Я йому: «Добрий день, Тадею Федоровичу. Що ви хотіли?» Та бо я зразу так і не спам'яталася, що він покійний.

— А він що?

— Та нічо. Трохи поговорив зі мною і пішов у другу, дальню кімнату в мене в бібліотеці. Та й всьо.

— А про що ви говорили?

— Ой діточки, це вже я вам не скажу.

— Та шо, та скажіть!! — ми були доведені до краю. Аякже! Побачити реального, знаного нами всіма Тадея Федоровича — то вам не якусь незнайому півпрозору дівчинку в платті нареченої вночі *на карідорі* вздріти, як то повезло хлопцеві одному, що після шкільної дискотеки заснув був п'яний на парті.

Проте Марія Іванівна зоставалася містично невблаганною:

— Не скажу, бо не пам'ятаю. Та й не можна таке казати.

Отак ми лишилися з цим гуцульським коаном* у розкритих ротах. Інколи приватні справи привидів лишаються їх приватними справами. Навіть тоді, коли вони заходять до *твоеї* шкільної бібліотеки на десять хвилин,

* Коан — коротке оповідання, питання, діалог, що зазвичай не має логічного підґрунтя, часто містить алогізми та парадокси, доступні радше інтуїтивному розумінню. (Тут і далі — прим. ред., якщо не вказано інше).

живі на вигляд і говорять про щось з Марією Іванівною, твоєю бібліотекаркою.

А от привид Юлі Марківни (вона, до речі, у повному здоров'ї, дай їй Боже ще жити й жити) точно вже засяде в тій школі навічно. Блудитиме там днями й ночами, по підвалах і в учительській, по класах і повз їдальню — аж дітям застряватимуть у горлі олійні пиріжки. Привид Юлі Марківни особливо активізуватиметься перед контрольними та екзаменами. Стоятиме за лівим плечем живого вчителя математики й сичатиме: «Зріж йому медаль, зріж!» Або: «Це нахабна прогулянка — їй хлопці в голові, а не диференційні рівняння!».

І тоді, можливо, у моїй школі виникне буддистсько-карпатська традиція; напередодні екзаменів діти запалюватимуть духові Юлі Марківни куріння й приноси́ть їй пожертви на визначегне місце: фіолетову фарбу для волосся і шматочки крейди, що ними вона часто замурувалася, але клас про це мовчав, як партизанковпаківець про свої походи.

Добре, що моя мама нещодавно проробила з цього приводу простий магічний ритуал. Ось як подала мені його в листі сестриця Галя:

«А ще до нас заселилась... Юля Марківна. Вона якась замугана, сирота, видно, зірвалася з ланца. Певно, били її дуже. (Але зупи не їсть маминої скотина). Тобто сучка до нас приبلудила, і ми її назвали Юля Марківна...